

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50 **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

Анна КАРНАУХ / Anna KARNAUKH
кандидат політичних наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи та міжнародної діяльності
Навчально-наукового інституту права та політології,
доцент кафедри політичних наук
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Комунікація притаманна всім сферам суспільства – економічній, політичній, правовій, культурній, соціальній тощо.

Термін «комунікація» в сучасному значенні вперше запропонував Н. Вінер у 1943 році. Комунікація – це процес спілкування і передачі інформації між людьми або їх групами у вигляді усних і письмових повідомлень, мови рухів тіла і параметрів мови. Під комунікацією в широкому сенсі розуміють спілкування, передачу інформації від людини до людини. В свою чергу, інформація – зафіксовані у документованій формі або публічно виголошені відомості про події та явища в суспільстві, державі, які людина сприймає безпосередньо за допомогою власних органів чуття чи спеціальних пристроїв в процесі використання різних каналів комунікації, включно із засобами масової інформації, текстовими, вербальними повідомленнями.

Інформацію можна розглядати і як абстрактне поняття, що має різні значення залежно від контексту. Зокрема, крім терміна «інформація» на практиці вживають й інші споріднені з ним поняття – «дані», «відомості», «повідомлення», «знання», тому набув поширення спрощений підхід до використання цього терміна, згідно з яким інформацію розглядають як будь-яке повідомлення, відомості, факт, сукупність даних, знання [1].

Політична комунікація – це процес, що охоплює політичну сферу життя людини, посередництвом якого відбувається спілкування між органами влади, політичними партіями, громадськими організаціями і рухами, посадовими особами, виборцями, населенням.

Під політичною комунікацією розуміють процес передачі, обміну політичною інформацією, який структурує політичну діяльність та надає їй нового значення, формує громадську думку і політичну соціалізацію громадян з урахуванням їхніх потреб та інтересів [2, с. 162]

Витоки сучасних уявлень щодо розуміння політичних комунікацій сягають своїм корінням до античних часів, коли ще Аристотель звернув увагу на комунікації, які відігравали важливу роль у політичній діяльності і які він розглядав як процес «спілкування», спрямований на досягнення вищого «суспільного блага» [3].

Серед вчених, які в свою чергу доповнювали й розвивали вивчення ідей у галузі політичної комунікації, можна назвати Г. Лассуелла, Шеннона-Уівера, Ж.-М. Котре, Л. С. Саністебана; вітчизняних вчених – В. Бебика, С. Денисюк, О. Картунова, М. Остапенко та інших.

На думку Ж.-М. Котре, роль комунікації в політичному житті суспільства можна порівняти зі значенням кровообігу для організму людини [4, с. 158].

Слід зазначити, що політична комунікація традиційно ототожнюється з великими масами, і відповідно, пов'язана з масовою комунікацією. Масова комунікація – систематичне розповсюдження спеціально підготовлених повідомлень із застосуванням технічних засобів тиражування інформації (радіо, телебачення, преса, відео-, звукозаписи тощо), які мають соціальне значення і використовуються з метою впливу на установки, поведінку, думки й оцінки людей.

Політична комунікація, як передача смислів є безперервним процесом, якому притаманні такі функції: *інформативна* – передача істинних або хибних даних; *інтерактивна* – спонукальна форма взаємодії між людьми, у тому числі, переконання, узгодження тощо; *перцептивна* – сприйнятлива щодо розуміння один одного та знаходження порозуміння; *експресивна* – збуджувальна або мінлива щодо характеру емоційних переживань [5].

Зосередимо увагу на соціальних функціях масової комунікації, які є ключовими при розгляді проблем публік рилейшнз, реклами, пропаганди та ін. Серед яких, *інформаційна функція* є основною функцією, оскільки на організації й управлінні потоками інформації побудовані публік рилейшнз (PR), реклама тощо; *соціалізуюча* – пов'язана із соціальним вихованням членів суспільства, формуванням або зміною інтенсивності і спрямованості соціальних настанов, цінностей та ціннісних орієнтацій аудиторії, з якою здійснюється комунікація; *організаційно-поведінська функція* – пов'язана з ініціюванням або припиненням певних дій масової аудиторії, з нею можна поєднати тактичний PR (політична, виборча або рекламна кампанія); *емоційна функція* – полягає в регулюванні емоційного рівня аудиторії, стимулюванні її емоційних реакцій; *комунікаційна функція* – пов'язана з регулюванням зв'язків між різними індивідами або сегментами аудиторії [6].

Значення політичної комунікації важко переоцінити, адже вона має підтримувати цілісність суспільства, зокрема забезпечувати постійний зв'язок між владними структурами, політичними партіями, громадськими організаціями, об'єднаннями, лобістськими угрупованнями, засобами масової інформації і громадянами з приводу актуальних проблем громадсько-політичного і соціально-економічного життя.

Для аналізу політичної комунікації можна використати структуру інформаційно-комунікаційних процесів, автором якої є Дж. Томсон. Вчений пропонує виділяти такі рівні: *семантичний* (використання знаково-мовних форм, за допомогою яких може відбутися чи не відбутися процес комунікації при взаємному обміні інформацією), *технічний* (використання технічних засобів) та *інфлуентальний* (ступінь впливу інформації на свідомість людини).

Семантичний рівень розкриває залежність процесів передачі інформації і виникнення комунікації між суб'єктами від вживаних знаково-мовних форм. Тобто, до уваги береться здатність використаних мовних засобів (знаків, символів, зображень) зберігати (чи перешкоджати збереженню) сенс і значення переданих сигналів і повідомлень та забезпечити їх адекватну інтерпретацію реципієнтами. У цьому сенсі враховуються як вербальні (словесні), так і невербальні (жести, міміка, рух тіла, діапазон мови, сміх, мова етикету, тощо) засоби передачі інформації [7].

Важливу роль при здійсненні комунікаційних стосунків в політиці відіграють технічні засоби, що знаходяться у розпорядженні суб'єктів, що дозволяє говорити про технічний рівень інформаційно-комунікаційних процесів. Значення і роль технічних інструментів комунікації визначається тим, наскільки вони здатні своєчасно і в потрібне місце передати повідомлення. Саме ЗМІ створюються для суспільства

картину світу, що робить їх головним інструментом політичного управління суспільною свідомістю. В світі постійно відбувається велика кількість подій, але суспільно значимими подіями вони стають тільки за допомогою ЗМІ, які самі визначають що є важливим, а що ні.

Інфлуентальний рівень інформаційно-комунікативної діяльності розкриває міру впливу інформації на людську свідомість. По суті справи на цьому структурному рівні визначаються джерела, передумови і чинники ефективності політичних міфів, ідей і уявлень, що функціонують на інформаційному ринку. Для підвищення ефективності своєї діяльності в цьому напрямі політичні суб'єкти повинні керуватися міркуваннями адресності подання інформації, враховувати особливості аудиторії, яка сприймає те чи інше повідомлення. Формульовані гасла, заклики повинні відповідати умовам соціального середовища, орієнтуватися на традиції, що діють в груповій і масовій свідомості, звичаї, домінуючі стереотипи та звички [7].

Підсумовуючи, слід зазначити, що характер політичної комунікації в суспільстві, рівень її розвитку визначаються рівнем загальної та політичної культури суспільства. Процес політичної комунікації є безперервним, проте його активізація спостерігається у виборчий період, коли застосовуються найрізноманітніші шляхи впливу на електорат з метою завоювання його прихильності; політична комунікація здійснюється через ЗМІ, політично організовані утворення і неформальні канали.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Українська бібліотечна енциклопедія. URL : <https://ube.nlu.org.ua/article/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>
2. Політологічний енциклопедичний словник : навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Генеза, 1997. 395 с.
3. Aristotel (1983). Politika. Sochineniye v 4-kh t. [Politics. Composition in 4 vols.].
4. Милосердна І. М. Комунікація та зворотній зв'язок у структурі кібернетичного механізму політичного управління. *Актуальні проблеми політики*. Випуск 63. 2019. С. 154–165.
5. В. Дабіжа, Д. Кіслов. Сучасний науковий дискурс щодо визначення поняття «політичні комунікації» [Електронний ресурс]. *Освіта регіону: український науковий журнал*. 2012. Вип. 3. URL : <http://social-science.com.ua/article/863>
6. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві. URL : <https://studentbooks.com.ua/content/view/1028/42/1/3/>
7. Михайлишин Л. М. Комунікативна складова активізації політичних міфів. URL : <https://www.inforum.in.ua/conferences/15/20/123>
8. Остапенко Марина. Політична комунікація: теоретичні аспекти дослідження. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/ostapenko_politychna.pdf